

Ontstaan van de Euro, criteria en deelnemers

Wouter Bouckaert

October 17, 2014

Contents

1	De realisatie van de EMU	2
1.1	De eerste fase (01/07/1990 - 31/12/93)	2
1.2	De tweede fase (01/01/1994 - 31/12/1998)	2
1.3	De derde fase (01/01/1999 - 31/12/2001)	3
1.4	De criteria van Maastricht	4
2	De deelnemers	7

Chapter 1

De realisatie van de EMU

De weg naar de eenheidsmunt werd reeds eind jaren '80 uitgestippeld toen de Europese Unie besloot om de economische ruimte verder te laten groeien. Hiertoe werd in het rapport Delors in 1989 een drie fasen plan uitgestippeld. Dit plan werd naderhand geconcretiseerd in het Verdrag van Maastricht.

1.1 De eerste fase (01/07/1990 - 31/12/93)

Gedurende deze eerste fase werden de eerste, schuchtere stappen gezet om de economische en monetaire samenwerking binnen de EU op te drijven. Hiertoe werd begin jaren '90 het kapitaalverkeer vrijgemaakt. Ook het vrij verkeer van goederen, diensten én personen tussen de landen van de EU werd ingevoerd.

Het belangrijkste moment uit die periode is ongetwijfeld de ondertekening van het Verdrag van Maastricht op 7 februari 1992. Dit ondertussen beroemde en beruchte Verdrag organiseerde de overgang naar de EMU. Het Verdrag legde de convergentiecriteria vast. Dit zijn de vereisten waaraan een kandidaat lidstaat moet voldoen om aan de eenheidsmunt te mogen deelnemen. Hierop komen we straks terug. Ook de uiterste datum (01.01.1999) voor de ingang van de derde fase, m.a.w. de finale datum voor de invoering van de eenheidsmunt werd op papier vastgelegd.

1.2 De tweede fase (01/01/1994 - 31/12/1998)

Tijdens de tweede fase hadden de diverse kandidaat lidstaten de moeilijke taak om hun economisch en vooral hun monetair beleid op elkaar gaan afstemmen. Tevens werden de (technische) voorbereidingen om de eenheidsmunt in te voeren uitgewerkt.

Op 1 januari 1994 werd de voorloper van de Europese Centrale Bank (ECB), het EMI (Europees Monetair Instituut) opgericht. Aan het hoofd stond de Belg Alexandre Lamfalussy. De opdracht van de EMI bestond erin de nodige voorbereidingen te treffen om later de ECB in het leven te roepen. Dit impliceerde o.a. het uitwerken van procedures en richtlijnen om een doeltreffend monetair beleid te voeren in de derde fase en de samenwerking tussen de centrale banken te organiseren.

In mei 1998 werd dan de ECB opgericht. De belangrijkste doelstelling van de ECB is het bewaren van prijsstabiliteit (lage inflatie) over gans euroland. Aan het hoofd staat de Nederlander Wim Duisenberg. Begin mei werden eveneens de deelnemers aan de euro geselecteerd op basis van de economische resultaten in 1997.

In datzelfde weekend werden de onderlinge koersen van de 11 deelnemende landen vastgelegd waarin de nationale munten in de euro zullen opgaan op 31/12/98. Besloten werd om de bilaterale spilkoersen uit het EMS naar voor te schuiven. Er was toen evenwel nog geen absolute zekerheid dat deze bilaterale spilkoersen de definitieve pariteiten zouden worden. Het Verdrag van Maastricht bepaalde namelijk dat de overgangskoersen van de nationale munten niet mochten afwijken van de marktkoersen op de laatste verhandelingsdag van de nationale munten. De afwijking was echter minimaal aangezien de meeste munten van de deelnemende landen naar die bilaterale conversiekoersen evolueerden.

1.3 De derde fase (01/01/1999 - 31/12/2001)

De laatste fase begon eigenlijk al op 31/12/1998 toen in de namiddag de wisselkoersen van de lidstaten vastgelegd werden. De benaming wisselkoersen werd sindsdien vervangen door de term omrekeningsgetallen. Deze finalisatie van de EMU luidde de start in van een overgangsperiode van drie jaar waar de nationale munten en de euro naast elkaar blijven bestaan.

De kalender voor de invoering van de euro (zie figuur 1.1) ziet er zo uit:

01.01.1999	giraal geldverkeer in de nationale munten én in euro
01.01.2002	invoering van biljetten en muntstukken, giraal geldverkeer enkel in euro
01.07.2002	(ten laatste): alles in euro !

De periode tussen 1 januari 1999 en 31 december 2001 wordt de overgangsperiode geheten. Gedurende deze periode circuleren de nationale munten

en de euro naast elkaar. Vanaf 1 januari 2002 wordt enkel nog de euro in het giraal geldverkeer als wettig betaalmiddel aanvaard. De tijdsspanne waarin biljetten en muntstukken in nationale munten en in euro naast elkaar bestaan mag maximaal zes maanden in beslag nemen. Waarschijnlijk zal deze periode in de praktijk hoogstens enkele weken bedragen.

1.4 De criteria van Maastricht

Ten einde te mogen deelnemen aan de muntunie, dienden de kandidaten hun economisch en monetair beleid op elkaar te hebben afgestemd. Daartoe werden in het Verdrag van Maastricht een aantal vereisten vastgesteld waaraan deelnemende landen moesten voldoen. Het zijn deze beruchte criteria die de voorbije jaren vrijwel nooit uit het nieuws waren. We zetten ze voor u nog eens op een rijtje:

Prijsstabiliteit De kandidaat lidstaten moeten blijk geven van “een hoge mate van prijsstabiliteit.” In het Verdrag werd gestipuleerd dat elke lidstaat het jaar vóór de evaluatie een inflatiecijfer moet hebben dat hoogstens 1,5% hoger ligt dan het gemiddelde van de op dat domein best presterende (=laagste) lidstaten. Dit criterium is imperatief.

Wisselkoersen Gedurende minimaal twee jaar moet het devies van de lidstaat “de normale fluctuatiemarges (2,25%) van het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel (EMS I)” zonder devaluatie t.o.v. de munt van een andere lidstaat” naleven. Een lidstaat waarvan de munt niet aan dit stabiliteitscriterium beantwoordt, kan per definitie niet aan de eenheidsmunt deelnemen (cfr. Zweden).

Rentetarieven Tijdens het jaar dat aan de beoordeling voorafgaat mag de nominale rentevoet voor de lange termijn, i.e. de rentevoet van de overheidsobligaties, maximaal 2% hoger liggen dan de vergelijkbare rentevoet van de drie best presterende lidstaten.

Overheidsschulden Dit objectief is tweeledig. Enerzijds wordt een doelstelling opgelegd voor het begrotingstekort, anderzijds wordt ook de overheidsschuld aangepakt. We verduidelijken: De verhouding tussen het overheidstekort en het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) mag hoogstens 3% bedragen. Daarenboven mag de verhouding tussen de overheidsschulden en het BBP niet meer bedragen dan 60%. Deze twee cijfers (vooral dan die 60%) zijn echter niet imperatief, maar “streefcijfers.”

Het Verdrag stipuleert namelijk dat “de verhouding begrotingstekort/BBP in aanzienlijke mate en voortdurend moet zijn afgenomen en een niveau bereikt hebben dat de referentiewaarde benadert.” De overschrijding van die 3% mag bijgevolg “slechts van uitzonderlijke en tijdelijke aard” zijn en moet “ dicht bij de referentiewaarde” blijven.

Het objectief voor de overheidsschuld/BBP kan echter -gelukkig voor België- soepeler worden geïnterpreteerd. De verhouding mag namelijk de 60% overschrijden indien ze “in voldoende mate afneemt en de referentiewaarde in een bevredigend tempo benaderd.”

Figure 1.1: Het Euro symbool

Chapter 2

De deelnemers

Tijdens het weekend van 2 en 3 mei 1998 werden de deelnemers aan de eenheidsmunt geselecteerd. Het zijn volgende landen die vanaf 1 januari 1999 de euro invoeren: België, Nederland, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, Oostenrijk, Ierland en Finland. Dit zijn de “ins.” Deze landen hebben ook een “stabiliteitspact” afgesloten waarin ze zich engageren hun economieën blijvend op elkaar af te stemmen.

Vier andere landen die behoren tot de EU nemen niet deel van bij de start. Het zijn Denemarken, en het Verenigd Koninkrijk die vrijwillig afzagen van een deelname en Zweden en Griekenland, twee landen dat niet aan de criteria voldeden. Deze vier landen worden de “outs.” geheten. Deze landen kunnen eventueel in een latere fase deelnemen. Er is hiervoor een tweejaarlijkse evaluatie voorzien, maar vroegere toetreding is mogelijk op vraag van de kandidaat lidstaat.